

תוכן עניינים

2	מבוא
3	סקירת ספרות
3	ממלכת ישראל ויהודה עד הפיכת בית עומרי
7	בית עומרי: היבטים צבאיים ומדיניים. מערכת היחסים עם צידון ואשור
11	בית עומרי: היבטים חברתיים ודתיים
15	פרק רביעי: ממלכת יהודה בתקופת בית עומרי
19	דיון בשאלת המחקר
21	סיכום
22	ביבליוגרפיה

מבוא

נושא העבודה: מערכת היחסים בין ממלכת ישראל, יהודה וממלכות האזור הקרוב בתקופת בית עומרי (עומרי אחאב ויהוא). היבטים צבאיים ומדיניים.

לפי התיאור המקראי סביב שנת 1000 לפני הספירה קם בית דוד. לאחר מות שלמה התפצלה הממלכה לשתי ממלכות, יהודה וישראל. שתי הממלכות ניהלו את עצמן ואת מערכת היחסים שלהם עם הסביבה באופן עצמאי, אם כי היה קשר תרבותי ודתי בין שתי הממלכות¹. המלך עומרי שלט על ממלכת ישראל בין השנים 882 ועד 878 לפני הספירה. תקופתו מהווה פרק חדש בתולדות הממלכה. לאחר תקופה של עימותים רבים עם ממלכת יהודה, ממלכת ישראל כורתת ברית עם ממלכת יהודה ועם ממלכת הצידונים. הוא עלה לשלטון לאחר תקופה של חוסר יציבות והוריש את השלטון לאחאב ולבניו.

כפי שנראה להלן, העלייה של בית עומרי שינתה את תמונת המצב הגיאופוליטית באזור. זאת בעיקר בשל ההחלטה שלו להפסיק את המלחמות של ישראל ושל יהודה, כמו גם לחבור אל ממלכת צידון, תוך כדי ויתור והשלמה עם חדירת פולחן הבעל לממלכת ישראל ביתר שאת. מכאן עולה השאלה, מדוע עשה זאת עומרי וכיצד הדבר שינה את מערכת היחסים שבין ישראל ובין הממלכות השכנות של יהודה וצידון. אם כן, עבודה זו תבקש לבחון את מערכת היחסים שבין ממלכת יהודה, ישראל ומעצמות האזור לאחר עלייתו של עומרי לשלטון. כיצד הוא שינה את הממלכה ואת מערכת היחסים שלה עם הסביבה, וכיצד בנוי המשיכו את דרך הפעולה שלו. האם הוא הצליח להגדיל את כוחה של ישראל או שהוא שמר על המסורת של העבר. בחינת השינויים של בית עומרי תתמקד בנושאים מדיניים, צבאיים, חברתיים ודתיים. זאת כדי לעמוד על הדרך שבה בית עומרי שינה את אופי ממלכת ישראל ועיצב אותה מחדש.

שאלת המחקר של העבודה תהיה אם כן:

שאלת מחקר: מה הייתה מערכת היחסים שבין ממלכת ישראל ויהודה ומעצמות האזור בתקופת בית עומרי?

¹ יוחנן אהרוני ארץ ישראל בתקופת המקרא: גיאוגרפיה היסטורית. הוצאת יד יצחק בן צבי. 1987

ממלכת ישראל ויהודה עד הפיכת בית עומרי

ממלכת יהודה

ממלכת יהודה הייתה הממלכה הדרומית מבין שתי הממלכות הישראליות אשר הוקמו בארץ ישראל במהלך תקופת הברזל השנייה, החל מן המאה ה-10 לפני הספירה ועד לחורבן בית ראשון של שנת 586 לפני הספירה. לפי התיאור המקראי הממלכה הוקמה לאחר ההתפרקות של ממלכת ישראל המאוחדת. כמו כן השושלת אשר שלטה בממלכה זו היא שושלת בית דוד, והבירה שלה הייתה ירושלים שם שכן בית המקדש².

על פי התיאור המקראי, לאחר עליית רחבעם למלוכה בשנת 928 חל פילוג בעם. המלך רחבעם סירב להקל את נטל המיסים ולכן מרדו בו כל שבטי הממלכה למעט שבט יהודה ושבט בנימין. במשך השישים שנה שלאחר הפילוג ניסו מלכי יהודה לשלוט מחדש על הממלכה ועל כל השבטים הנותרים. משום כך נוצר מצב של לחימה ממושכת בין ממלכת ישראל ובין ממלכת יהודה. לאחר תקופה ראשונית זו, החלה תקופה רגועה יותר בת שמונים שנה, שם מרבית הזמן היו קשרי ידידות בין הממלכות והם שיתפו פעולה נגד אויבים מן הצפון במשך עשרות שנים³.

לעומת תיאור מקראי זה, המציאות הארכיאולוגית הייתה יותר מורכבת. לפי הערכות חלק מן החוקרים ממלכת יהודה של המאה העשירית והמאה התשיעית הייתה ממלכה שכללה בעיקר את אזור ההר והמדבר, מדרום הר חברון ועד מעט צפונית מירושלים. אזור זה מאפשר את הגידול של זיתים, ענבים ודגנים אולם אין הוא כולל דרכי סחר או משאבי טבע נדירים שיכלו לאפשר לממלכה לצמוח מבחינה כלכלית. החיים של אנשי ממלכת יהודה היו חיים דלים. משום כך הניח החוקר ישראל פינקלשטיין⁴ כי ממלכת יהודה הייתה ממלכה קטנה ומקומית וייתכן כי מעולם לא הייתה ממלכה גדולה.

בין השנים 841-845 התרחש שינוי גדול בממלכת ישראל. בעקבות ברית צפונית שחיברה בין דמשק ובין ממלכת ישראל פורצות סדרה של מלחמות אזוריות בהם הובסו הממלכות של ישראל

² Lipschits, Oded "The history of Israel in the biblical period". In Berlin, Adele; Brettler, Marc Zvi (eds.). The Jewish Study Bible (2nd ed.). (2014). Oxford University Press.

³ Lipschits, 2012, p 12.

⁴ ישראל פינקלשטיין ניל אשר סילברמן. "ראשית ישראל: ארכאולוגיה, מקרא וזיכרון היסטורי", תל אביב. 2003. עמ' 39-32.